

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์” ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่หลากหลายดังรายละเอียดต่อไปนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรที่อยู่ใน ต. รือเสาะ อ. รือเสาะ จ. นราธิวาส ซึ่งประชากรกลุ่มนี้จะมีทั้ง ผู้ใหญ่บ้าน อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเพื่อต้องการทราบว่า หลักการ หรือแนวคิดด้านศาสนา รวมทั้งการศึกษา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี จะเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของมุสลิมให้ปรากฏมีความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในทิศทางเดียวกัน

2. การสุ่มตัวอย่าง

การผสมระหว่าง การสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) การสุ่มตัวอย่างโดยแบบการสุ่มตัวอย่างตามโควต้า (Quota Sampling) เพื่อให้การเลือกตัวอย่างมีอัตราส่วนตามที่เป็นไปในทางประชากร ซึ่งผู้วิจัยต้องการตัวอย่างจำนวน 200 คน จากประชากรทั้งสิ้น 9,214 คน แบ่งเป็นชาย 4,723 คน หญิง 4,491 คน คิดเป็น 2% จากจำนวนประชากรทั้งหมดและใช้การสุ่มตัวอย่างตามจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) เพื่อเลือกตัวอย่างตามวิจรรย์ของของผู้วิจัย จากจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อให้ได้จำนวนประชากร ชายและหญิง วัย อาชีพ ในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน

ประชากรใน ต. รือเสาะออก อ. รือเสาะ จ. นราธิวาส ประกอบไปด้วย 5 หมู่บ้านมีมัสยิด 9 แห่ง

1. หมู่บ้าน บาลูกา	ชาย 2,226 คน หญิง 2,096 คน รวม 4,322 คน
2. หมู่บ้าน เปารามะ	ชาย 1,046 คน หญิง 1,016 คน รวม 2,062 คน
3. หมู่บ้าน ลาเมาะนอก	ชาย 506 คน หญิง 479 คน รวม 985 คน
4. หมู่บ้าน กาโตะ	ชาย 592 คน หญิง 579 คน รวม 1,171 คน
5. หมู่บ้าน ลาเมาะใน	ชาย 353 คน หญิง 321 คน รวม 674 คน

3. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และใช้วิธีการสังเกตการณ์ ซึ่งเป็นพฤติกรรม พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน การกินบุญ การละหมาดร่วมกันที่มัสยิด โดยที่ผู้วิจัยมีข้อจำกัดในเรื่องของการใช้ภาษา ดังนั้นจึงกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างสามารถพูดภาษาไทยได้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ การอธิบายใช้ตาราง แสดงการกระจายร้อยละ ค่าเฉลี่ย ใช้วิธีการหาค่าจำนวน (Frequency) หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) Pearson's chi-square (X^2) , สัมประสิทธิ์ Contingency Coefficient (C) และ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (R_{s_n}) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด (Close - ended Question) ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งหมด 7 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามที่ถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษาทางด้านศาสนา และ การศึกษาทางด้านสามัญ, รายได้ต่อเดือน, อาชีพ, ภูมิฐานะ, ความสามารถในการพูดภาษา, การปฏิบัติศาสนกิจ, การแสวงบุญ นคร มักะห์ ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความเคร่งครัดทางด้านศาสนา ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 27 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ จิตสำนึกทางด้านศาสนา ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ เอกลักษณ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม : ความสัมพันธ์ในครอบครัว และ การแต่งกาย ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ เอกลักษณ์ทางด้านภาษา ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 6 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์กับสังคมประชาชนทั่วไป ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 7 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์กับวงการราชการ ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 8 ข้อ

และการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured interview)

สำหรับ ตอนที่ 2 ความเคร่งครัดทางด้านศาสนา ตั้งแต่ข้อ 14 - 27 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็นแบบมาตราโลเกิร์ต (Likert Scale) โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

เป็นจริงทุกประการ	5
เป็นจริงบางส่วน	4
เป็นจริงกลาง ๆ	3
ไม่เป็นจริงส่วนใหญ่	2
ไม่เป็นจริงโดยสิ้นเชิง	1

ดังนั้น แต่ละระดับจะมีคะแนนอันตรภาคชั้น ดังนี้

พิสัย = $\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}$

จำนวนชั้น

$$= \frac{5 - 1}{3}$$

3

$$= 1.33$$

ช่วงของค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00-2.33	น้อย
2.34-3.67	ปานกลาง
3.68-5.00	มาก

ตอนที่ 2 ความเคร่งครัดทางด้านศาสนา ตั้งแต่ข้อ 28 - 41 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็นแบบมาตราโลเกิร์ต (Likert Scale) โดยเป็นข้อกลับคะแนนที่มีความหมายกลับข้าง 14 - 27 ที่กล่าวข้างต้น

เป็นจริงทุกประการ	1
เป็นจริงบางส่วน	2
เป็นจริงกลาง ๆ	3
ไม่เป็นจริงส่วนใหญ่	4
ไม่เป็นจริงโดยสิ้นเชิง	5

ช่วงของค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00-2.33	น้อย
2.34-3.67	ปานกลาง
3.68-5.00	มาก

โดยให้คะแนนผลรวมที่ออกมาจัดอยู่ในกลุ่มทั้ง ตั้งแต่ข้อ 14 - 41 มีทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังนี้

มาก	104 - 140
ปานกลาง	66 - 103
น้อย	28 - 65

สำหรับ ตอนที่ 3 จิตสำนึกทางด้านศาสนา ตั้งแต่ข้อ 42 - 58 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) เพื่อวัดการปฏิบัติ และการละเว้นการปฏิบัติ โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

ประจำ	5
บ่อย ๆ	4
บางครั้ง	3
นาน ๆ ครั้ง	2
ไม่ได้ทำ	1

ช่วงของค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00-2.33	น้อย
2.34-3.67	ปานกลาง
3.68-5.00	มาก

โดยให้คะแนนผลรวมที่ออกมาจัดอยู่ในกลุ่มทั้ง หมด 3 กลุ่ม ดังนี้

มาก	63 - 85
ปานกลาง	40 - 62
น้อย	17 - 39

สำหรับ ตอนที่ 4 เอกลักษณ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม : ความสัมพันธ์ในครอบครัว ตั้งแต่ข้อ 59 - 67 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็นการปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติ โดยผู้วิจัย กำหนดคะแนนดังนี้

ประจำ	4
บางครั้ง	3
นาน ๆ ครั้ง	2
ไม่เคย	1

ดังนั้น แต่ละระดับจะมีคะแนนอันตรภาคชั้น ดังนี้

พิสัย = $\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}$

จำนวนชั้น

$$= \frac{4 - 1}{3}$$

3

$$= 1$$

ช่วงของค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00-2.00	น้อย
2.01-3.01	ปานกลาง
3.02-4.00	มาก

โดยให้คะแนนผลรวมที่ออกมาจัดอยู่ในกลุ่มทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังนี้

มาก	29 - 36
ปานกลาง	19 - 28
น้อย	9 - 18

ตอนที่ 4 เอกลักษณะทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม : การแต่งกาย ตั้งแต่ข้อ 68 - 72 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็น แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

เป็นจริงทุกประการ	5
เป็นจริงบางส่วน	4
เป็นจริงกลาง ๆ	3
ไม่เป็นจริงส่วนใหญ่	2
ไม่เป็นจริงโดยสิ้นเชิง	1

ช่วงของค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00-2.33	น้อย
2.34-3.67	ปานกลาง
3.68-5.00	มาก

โดยให้คะแนนผลรวมที่ออกมาจัดอยู่ในกลุ่มทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังนี้

มาก	19 - 25
ปานกลาง	12 - 18
น้อย	5 - 11

ซึ่งผลรวมของตอนที่ 4 เอกลักษณะทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม : ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการแต่งกาย ตั้งแต่ข้อ 59 - 72 โดยให้คะแนนผลรวมที่ออกมาจัดอยู่ในกลุ่มทั้งหมด 3 กลุ่ม ผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

มาก	46 - 61
ปานกลาง	30 - 45
น้อย	14 - 29

สำหรับ ตอนที่ 5 เอกลักษณ์ทางด้านภาษา ตั้งแต่ข้อ 73 - 82 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง
ข้อคำถาม โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

ข้อ	ข้อความ	คะแนน	ข้อความ
73.	ท่านคิดว่าคนมุสลิมต้องพูดภาษามาลายู ใช่หรือไม่	1	1. ไม่ใช่
		2	2. ใช่
74.	ท่านใช้ภาษาไทยบ่อยแค่ไหน	1	1. ทุกวัน
		2	2. เกือบทุกวัน
		3	3. นาน ๆ ครั้ง
		4	4. ไม่ใช่เลย
75.	ท่านใช้ภาษามาลายูบ่อยแค่ไหน	1	1. ไม่ใช่เลย
		2	2. นาน ๆ ครั้ง
		3	3. เกือบทุกวัน
		4	4. ทุกวัน
76.	ระหว่างภาษาไทยกับภาษามาลายูท่าชอบพูด ภาษาใด	1	1. ไทย
		2	2. มลายู
77.	ในกรณีที่ท่านพบปะเพื่อนฝูงท่านใช้ภาษาใด	1	1. ไทย
		2	2. ทั้งภาษาไทย - มالا ยู
		3	3. มลายู
78.	เมื่อสื่อสารกันในครอบครัวท่านถนัดพูดภาษาใด	1	1. ไทย
		2	2. ทั้งภาษาไทย - มالا ยู
		3	3. มลายู
79.	ท่านเข้าใจภาษาใดมากที่สุด	1	1. ไทย
		2	2. มลายู

ข้อ	ข้อความ	คะแนน	ข้อความ
80.	ภาษาทางราชการท่านคิดว่าควรใช้ภาษามาลายูด้วยหรือไม่	1	1. ไม่ควร
		2	2. ควร
81.	ท่านมีปัญหาในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานทางราชการ	1	1. ไม่มี
		2	2. มี
82.	ในอนาคตท่านคิดว่าแนวโน้มของคนท้องถิ่นที่ท่านอยู่จะพูดภาษาใดมากกว่า	1	1. ไทย
		2	2. มลายู

ซึ่งผลรวมของ ตอนที่ 5 เอกลักษณ์ทางด้านภาษา ตั้งแต่ข้อ 73 - 82 โดยให้คะแนนผลรวมที่ออกมาจัดอยู่ในกลุ่มทั้ง หมด 3 กลุ่ม ผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

มาก	21 - 26
ปานกลาง	16 - 20
น้อย	10 - 15

ผลรวมของคะแนนทุก ๆ ด้าน (ตอนที่ 2 ความเคร่งครัดทางด้านศาสนา, ตอนที่ 3 จิตสำนึกทางด้านศาสนา, ตอนที่ 4 เอกลักษณ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม : ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการแต่งกาย, ตอนที่ 5 เอกลักษณ์ทางด้านภาษา) ที่ปรากฏออกมาเป็นความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยให้คะแนนผลรวมที่ออกมาจัดอยู่ในกลุ่มทั้ง หมด 3 กลุ่ม ผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

สูง	233 - 321
กลาง	151 - 232
ต่ำ	69 - 150

สำหรับ ตอนที่ 6 ความสัมพันธ์กับสังคมประชาชนทั่วไป ตั้งแต่ข้อ 83 - 90 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามโดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนความสัมพันธ์ เป็นการกระจายร้อยละ

ตอนที่ 6 ความสัมพันธ์กับสังคมประชาชนทั่วไป ตั้งแต่ข้อ 88 - 91 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามโดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนความสัมพันธ์ ดังนี้

ช่วงของค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00-2.00	น้อย
2.01-3.01	ปานกลาง
3.02-4.00	มาก

สำหรับ ตอนที่ 7 ความสัมพันธ์กับวงการราชการ ตั้งแต่ข้อ 92 - 100 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามโดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนความสัมพันธ์ ดังนี้

ช่วงของค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00-2.33	น้อย
2.34-3.66	ปานกลาง
3.67-5.00	มาก

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

เครื่องมือที่นำไปใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือ หรือหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา เพื่อตรวจเนื้อหา ภาษา ข้อความ และโครงสร้างแบบสอบถามแล้ว หลังจากนั้น ได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิไปใช้ในการศึกษา มาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน จากประชากรใน ต. รือเสาะออก อ. รือเสาะ จ. นราธิวาส เกี่ยวกับความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ปัญหาของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีปัญหาของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. จากการค้นคว้าหาข้อมูลในด้านเอกสารเบื้องต้น ถึงมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยค้นพบความยุ่งยากในการหาข้อมูลเบื้องต้นเหล่านี้คือ ทักษะคิดของผู้ที่ได้เคยศึกษาวิจัยให้แนวความคิดมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะทักษะคิดที่ปรากฏออกมามีความไม่เข้าใจมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ถึง รากเหง้าของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมองเห็นเป็นเพียงความขัดแย้งภายนอก และไม่มองว่าทุกส่วนที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาความขัดแย้งของมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีรากฐานมาจากความไม่เข้าใจในบริบทของศาสนานั้นเอง ทำให้ผู้วิจัยต้องอ่านศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อค้นหาจุดที่ทำให้เกิดความไม่เข้าใจเหล่านั้น

2. การระมัดระวังเกี่ยวกับคำพูด การสัมภาษณ์ที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจต่าง ๆ เช่น การสอบถามถึงปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับประชาชนกับข้าราชการในพื้นที่ เพราะบางครั้งประชาชนในพื้นที่ก็ไม่กล้าและไม่อยากที่จะพูดถึงปัญหาเหล่านี้ และการถามคำถามในจุดที่ละเอียดอ่อน เช่น ประวัติความเป็นมาของมุสลิมในพื้นที่และที่มาของคำว่า "แขก" เป็นต้น

3. เนื่องจากผู้วิจัยมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องภาษา "การพูดภาษามาลายูท้องถิ่น" จึงทำให้มีความยากลำบากพอสมควร แต่เนื่องจากผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถพูดภาษาไทยได้ จึงไม่ทำให้เกิดปัญหามากนักแต่จะมีปัญหาในช่วงของการสัมภาษณ์ ที่บางครั้งผู้ถูกสัมภาษณ์ลืมตัวพูดภาษา "มาลายูท้องถิ่น" จึงต้องขอให้พูดใหม่เป็นภาษาไทย และบางครั้งต้องใช้เวลาอธิบายความให้เป็นภาษาไทยเพื่อให้ผู้วิจัยเข้าใจ

4. การเดินทางเพื่อไปเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์ บางครั้งมีความยุ่งยากในการเดินทางเนื่องจากบางท้องที่การสร้างถนน ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร และบางครั้งยังเป็นพื้นที่ป่าสวนยางอยู่ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีของยี่มมอเตอร์ไซด์ หรือบางครั้งเดินเท้าเข้าไปเพื่อเก็บข้อมูลดังกล่าว

5. การสัมภาษณ์ และการขอความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ขอให้คนที่รู้จักชาวบ้าน ในพื้นที่เป็นอย่างดี เป็นผู้นำผู้วิจัยเข้าไปถึงตัวชาวบ้าน เนื่องจากความสามารถในการพูดภาษาไทยยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร บางคนพูดได้ แต่ฟังไม่รู้เรื่อง โดยเฉพาะคนสูงอายุ จึงต้องมีล่ามช่วยแปลอีกทอดหนึ่ง และในตอนแรกชาวบ้านในท้องถิ่นที่ยังมีความเขินอายไม่กล้าที่จะพูดภาษาไทยอยู่ จึงจำเป็นที่จะต้องนำคนที่ชาวบ้านไว้วางใจเข้าไปด้วย เพื่อให้ชาวบ้านพูดคุยกับผู้วิจัย

6. การเรียนรู้คำทักทาย และการพูดภาษามาลายูท้องถิ่นบางคำ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้าน จะเป็นการดี เพื่อแสดงถึงความจริงใจ ทำให้สามารถได้ข้อมูลมากขึ้นและเข้ากับชาวบ้านได้ดียิ่งขึ้น